

2025-09-01

Teknik- och serviceförvaltningen
Jenny Hertz
0171-626298
jenny.hertz@enkoping.se

Teknisk nämnd

Taxor och avgifter för Vatten- och avloppsverksamheten

Brukningsavgift

Brukningsavgiften ska täcka kostnader för planering, drift och förnyelse av VA-verken samt planering, drift, underhåll och förnyelse av distributionsnätet samt skyddet av hela VA-anläggningen.

Nödvändig taxeökning med anledning av lagkrav och för att verksamheten ska säkerställa VA-anläggningarnas status

Nedan följer en översiktlig beskrivning av analyserna som legat till grund för förslagen till förändringar för brukningsavgifterna i vatten- och avloppstaxan till år 2026.

Till år 2026 föreslås en höjning av brukningsavgiften med 20 % jämfört med 2025 års nivåer. Detta innebär en höjning från 14 206 kronor per år till 17 047 kronor per år för en normal villa (typhus A). Medelvärdet för en normal villa i Enköpings kommun 2024 var 14 206 kronor per år jämfört med riket 10 515 kronor per år. För 2025 finns ännu ingen sammanställning över riksgenomsnittet.

Ökning av brukningsavgifter år 2026 med 20% planeras ge ett överskott med 8,8 miljoner kronor. Det finns det en plan för att återställa verksamhetens underskott från tidigare år. Kommande års taxeprocess kommer se över vilken procentuell höjning som är aktuell. I planen som den ser ut idag förväntas verksamheten generera ett överskott med 17,5 miljoner 2027 efter en höjning med 13% och ett överskott med 12,2 miljoner 2028 efter en höjning med 3%. Höjningarna är nödvändiga för att hantera underskott tidigare år, ränta och kostnadsökningar utifrån inflation och lagkrav.

VA-avgifter ska täcka kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva VA-verksamheten i kommunen. Fördelningen av avgifterna skall ske utifrån vad som är skäligt och rättvist enligt den så kallade nyttoprincipen med en social kostnadsfördelning.

Analys av utveckling bruksavgift

Tidigare föreslagen VA-taxa för år 2023 och 2024 tog inte höjd för de kostnadsökningar som skett inom branschen till följd av omvärldsläget (ökad inflation och räntekostnader). Underskottet år 2023 var 16,9 miljoner kronor och för 2024 var underskottet 15,1 miljoner kronor år. I prognosen i kvartalsrapporten januari-mars 2025 är det prognostiserade underskottet år 2025 11,5 miljoner kronor. Dessa underskott måste omhändertas i kommande taxehöjningar.

VA-verksamheten är en lagstyrd verksamhet. Överskott och underskott av avgiftsuttaget regleras över en treårsperiod i enlighet med *Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster*. Taxan ska finansiera nödvändiga kostnader, om inte skattemedel ska finansiera eventuellt underskott. Eftersom självkostnadsprincipen gäller, behöver taxan höjas i enlighet med det underuttag som generat underfinansiering av VA-verksamheten. Önskvärt är att underskottet regleras via avgiftsuttag över en treårsperiod, men då detta kräver markanta höjningar av VA-taxan förespråkas avsteg från treårs-regeln och istället har verksamheten en plan för hur VA-verksamheten ska jämna ut överskott och underskott över längre tid. En längre tidsperiod godtas om verksamheten har en plan.

Föreslagen VA-taxa tar även hänsyn till kostnader som kommer av lagstiftning för en robust och trygg dricksvattenförsörjning, ändamålsenlig avloppshantering, men även tillväxtmål och för att upprätthålla en god service till abonnenterna. Det är alltså nödvändigt att höja VA-taxan för att verksamheten ska följa lagkrav och för att verksamheten ska säkerställa statusen av VA-anläggningar.

De flesta av VA-verksamhetens investeringar grundar sig i lag- och myndighetskrav, men också leveranssäkerhet till abonnenter samt risken att driften annars påverkas av mycket kostsamma följd effekter. Utöver lag- och myndighetskrav bygger VA-investeringar på reinvesteringar och nybyggnation med anledning av Enköpings kommuns tillväxt.

Bakgrunden till taxehöjningen är också att verksamheten den kommande 10-årsperioden står inför stora investeringar i generationsprojekt. Ett generationsprojekt är byggnationen av ett nytt miljömässigt modernt avloppsreningsverk för Enköping. Generationsprojekt medför markant ökning av verksamhetens kostnader över tid, vilket måste omhändertagas.

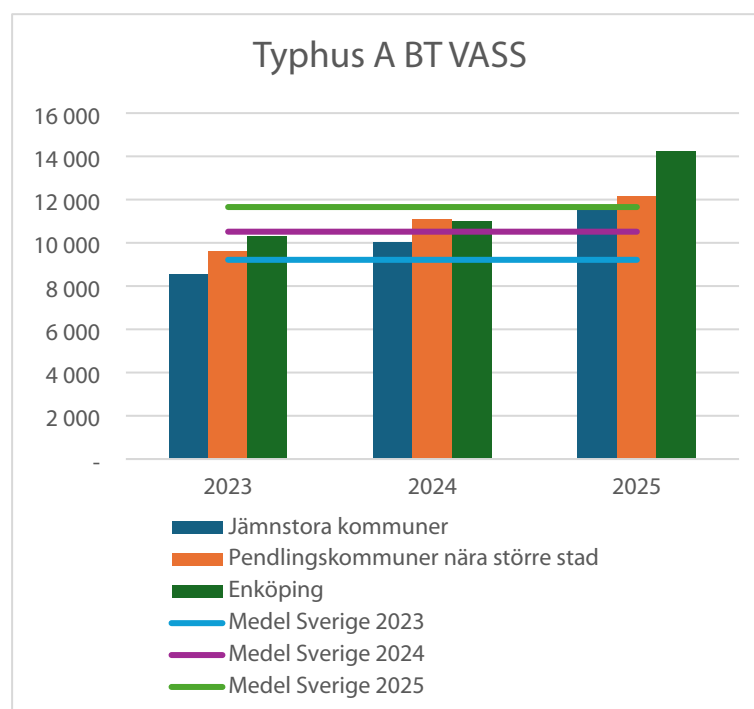
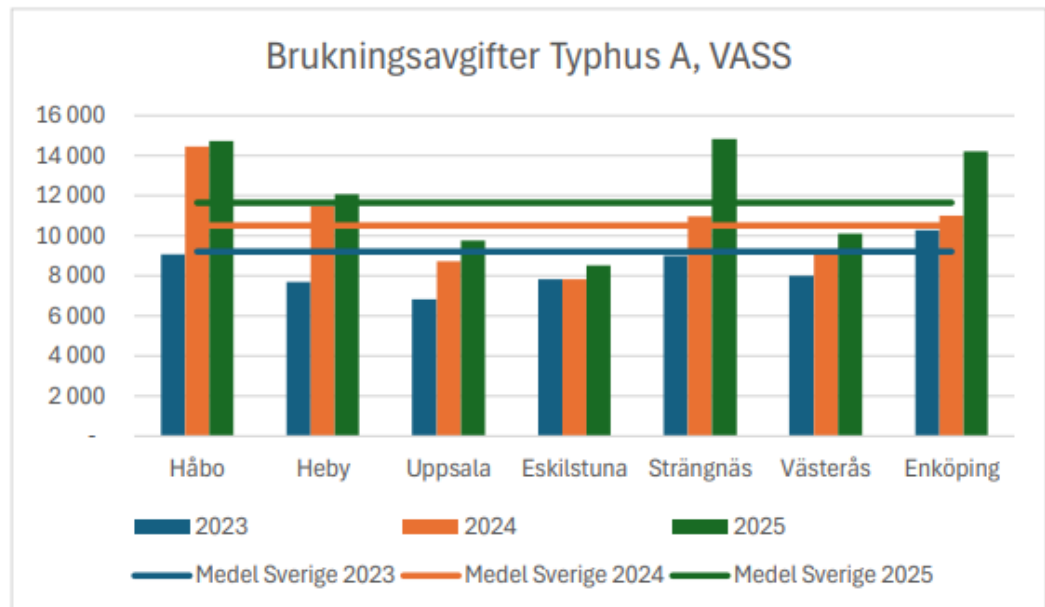
Omvärldsspaning

Taxeprognosen för brukningsavgiften är beräknad att klara tillväxt enligt gällande översiktsplan, nyinvesteringar och underhållsskuld, framtida underhåll och inflation samt nuvarande räntenivåer. VA-taxan har höjts i många kommuner för att kunna finansiera nödvändiga investeringar och underhåll, uppfylla miljökrav, hantera klimatförändringar och möta den ökade efterfrågan från en växande befolkning.

Taxeutveckling brukningsavgiften för ett typhus A i kronor per år beskrivs i tabellen nedan. I och med att 2027 och 2028 är planår beslutas inte dessa års taxor förrän kommande års taxeprocesser.

	2022	2023	2024	2025	2026	PLANÅR 2027	PLANÅR20 28
Taxe- utveckling	3,0%	5,0%	7,0%	29%	20 %		
Brukningavg. Typhus A villa kr/år	9 802	10 291	11 011	14 206	17 047		

I tabellerna nedan visas jämförelser av brukningsavgifter per år mellan kommuner för typhus A, det vill säga en normalstor villa. VASS är Svenskt Vattens statistikdatabas. I och med att taxeprocesser pågår kan inte data för 2026 sammanställas ännu.

Taxehöjningarna sett i ett VA-branschsammanhang

Behovet av taxehöjningen behöver dessutom ses mot bakgrund av de förändringarna som sker inom VA-Sverige utifrån högre och skärpta lagkrav och

åldrande anläggningar. För Enköpings kommun behövs stora reinvesteringar. Framgent behöver pausad satsning på distributionsnätet återupptas och fortlöpa. Detta med anledning av anläggningens status och för att minska onödiga nyinvesteringar med anledning av kapacitet. Satsningarna ska väljas för att göra mest effekt, men krävs för leveranssäkerheten, för att förhindra akuta kostsamma insatser och översvämningsärenden, för att upprätthålla god förnyelsetakt och inte skapa skuld gentemot kommande generationer. Satsningar krävs också för att förnya distributionsnätet i samband med övrig stadsutveckling inom Enköping. Fokus är att förhindra och minska miljöpåverkan (bräddning och dagvattenhantering), minska mängden odebiterbart dricksvatten samt att säkerställa en robust och säker VA-leverans.

Vid en jämförelse av avloppsrening och dricksvattenproduktion i kommunerna med högst respektive lägst taxa för en normalvilla syns ett tydligt mönster. Över hälften av kommunerna i kategorin lägst taxa får avloppet renat och/eller dricksvattnet producerat i större anläggningar, ofta genom gemensamma regionala bolag. Detta ger betydande skalfördelar och därmed lägre kostnader. De stora regionala verken finns främst där det finns förutsättningar för samordnad produktion, det vill säga i storstadsregionerna. Även utan regionala verk kan det finnas skillnader, beroende på bebyggelsestruktur. En storstadskommun innebär sannolikt att det finns ett ökat antal invånare som bor i fler flerbostadshus jämfört villabebyggelse, vilket ökar antalet hushåll som delar på VA-kollektivets kostnader, men också med anledning av sannolikt kortare ledningssträckor per fastighet. Detta påverkar också möjlighet till lägre VA-taxa.

Skärpta lagkrav för både dricksvatten och avlopp

Under de senaste åren har miljökraven för avloppsrening och krav på säkerhetshöjande åtgärder för dricksvatten skärpts. Enköpings dricksvattenproduktion och avloppsrening kommer inte kunna leva upp till dessa skärpta lagkrav och rekommendationer, varför stora investeringar behöver göras för att klara dagens och morgondagens krav. På grund av detta så pågår anläggandet av ett nytt avloppsreningsverk samt planeringsarbete för en ny dricksvattenförsörjning. Denna investeringsvolym ligger med som beräkningsunderlag till föreslagen taxeökning 2026 och taxeutvecklingsprognos de kommande åren.

Renoveringsbehov på dricksvatten- och avloppsreningsanläggningar

En annan anledning till den föreslagna taxehöjningen är ett stort renoveringsbehov som finns på vatten- och avloppsanläggningarna. Både avloppsreningsverk och pumpstationer är gamla och slitna och behöver renoveras. Sedan 2015 finns en översiktlig planering för detta renoveringsbehov som sträcker sig över en 10-årsperiod. Planeringen innebär årliga reinvesteringar i befintliga anläggningar för att förlänga deras livslängd. I vissa fall kommer det också krävas nyinvesteringar för att hantera denna underhållsskuld. I kommunens långtidsinvesteringsplan finns detta omhändertaget som reinvesteringar och investeringsvolymen ligger med som beräkningsunderlag till föreslagen taxeökning 2026 och taxeutvecklingsprognosen de kommande åren.

Förnyelse på distributionsnätet

När de stora investeringsprojekten *Nytt Avloppsreningsverk* och *Ny dricksvattenförsörjning* är genomförda behöver reinvesteringstakten i distributionsnätet ökas för att minska underhållsskulden. Detta med anledning av ledningsnätets status, för att förebygga översvämningar och minska onödig drift och underhåll för att säkerställa en robust och säker VA-leverans.

Arbetet med att ta fram en så kallad VA-saneringsplan har inletts. VA-sanering innebär att se till att det endast är spillvatten som är kopplat till spillvattennätet. I dagsläget är mycket dagvatten kopplat till spillvattennätet, vilket ökar mängden vatten som kommer in till avloppsreningsverket. Många spillvattenledningar är uttjänta och otäta, vilket också ökar inflöde av vatten. Höga flöden till avloppsreningsverket försämrar reningseffekten och kan till och med slå ut det biologiska reningssteget helt. Dessutom försämrar kapaciteten på spillvattennätet. I kommunens långtidsinvesteringsplan finns denna typ av investeringar och är även beräkningsunderlag till föreslagen taxeökning 2026.

Krav på dagvattenhantering

Enköping var under 2000-talets början framstående både ur ett nationellt och internationellt perspektiv vad gäller dagvattenrening. Kommunen byggde då två vattenparker på Korsängen och Paddeborg. Trots dessa dagvattenanläggningar finns fortsatt ett stort behov av ytterligare dagvattenåtgärder för att klara lagkraven inom detta område kopplat till

kommunens vattenstrategiarbete och antagna styrdokument för dagvatten. Kommunen behöver satsa för att minska risken för kostsamma samhällskonsekvenser när det blir översvämningar

I kommunens långtidsinvesteringsplan finns denna typ av investeringar och investeringsvolymen ligger med som beräkningsunderlag till föreslagen taxeökning 2026.

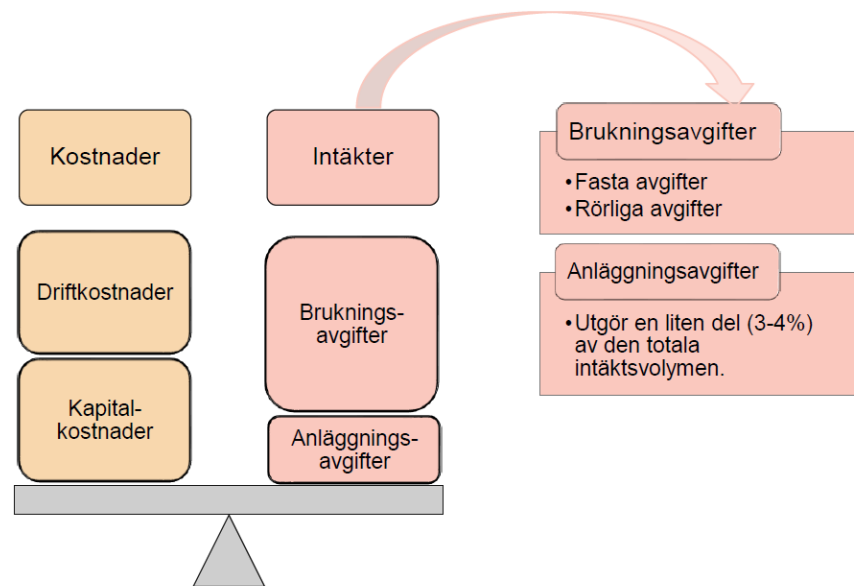
Analys anläggningsavgiften

Anläggningsavgifterna föreslås höjas med nya nivåer från en täckningsgrad på 80 % till 100 %.

Anläggningsavgiften ska täcka kostnaden för att ordna en allmän VA-anläggning och valet av finansieringsgrad på avgifterna är upp till varje enskild kommun. Nivån i olika kommuner beror dels på att utbyggnadskostnaden varierar och dels på vilken finansieringsgrad kommunerna väljer att sträva efter. Avgiften begränsas av att fastighetsägare inte ska behöva betala mer än vad som motsvarar en fastighets andel av kostnaden för att ordna VA-anläggningen.

Den del av utbyggnationen som inte finansieras med hjälp av anläggningsavgifter kommer att finansieras via lån och belasta brukningsavgifterna. I realiteten beräknas täckningsgraden av anläggningstaxan på flera års genomförda utbyggnationer samt flera års kommande planerade utbyggnation. Intäkterna av anläggningsavgiften periodiseras ekonomiskt på 80 år utifrån anläggningens nyttjandeperiod och endast en mindre del återförs alltså till verksamhetens intäkt varje år. I de flesta kommuner utgör de periodiserade anläggningsavgifterna en liten del av den totala VA-ekonomin, i Enköpings kommun ca 3-4% av den totala intäktsvolymen. Av en höjning av anläggningsavgiften kommer alltså enbart en åttiondedel av höjningen tillföras driftbudgeten som en intäkt. På grund av detta samband är inte anläggningstaxans täckningsgrad avgörande för det årliga resultatet, men på lång sikt behöver täckningsgraden i taxan justeras regelbundet för att inte bli för låg så ökningarna i brukningstaxan behöver kompensera för detta.

Figuren nedan visar anläggningsavgiftens påverkan på VA-ekonomin.

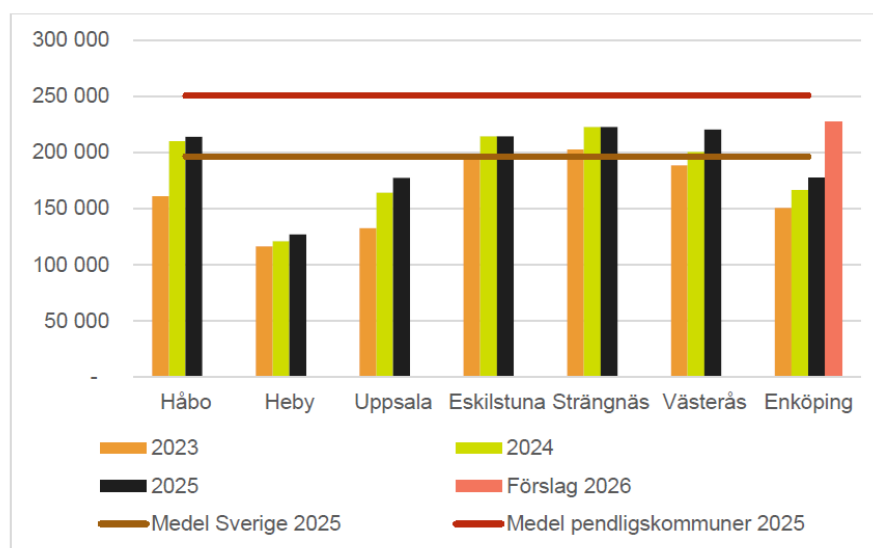

Under 2025 har en analys av anläggningsavgifterna genomförts. Senast denna typ av översyn och justering av anläggningsavgiften gjordes var år 2015. Som underlag till beräkningen av nuvarande finansieringsgrad har Enköpings kommun sammanställt ett underlag där VA-utbyggnaden i kommunen visas med intäkter och kostnader. Underlaget innehåller både utbyggda områden, vars kostnader har räknats upp med entreprenadindex till innevarande år, samt utbyggnadsområden som förkalkylerats. VA-utbyggnaden som ingår i underlaget sträcker sig från 2021-2029. För att underlaget ska vara rättvisande och ge den nuvarande bilden av täckningsgraden och en möjlighet att räkna upp täckningsgraden framåt får inte tidsspannet vara för långt bakåt eller framåt då osäkerhetsfaktorer får för stor inverkan på beräkningarna. Istället bygger systemet på att man räknar upp anläggningstaxan med index årligen för att med omkring 3-5 års sikt göra en översyn av täckningsgraden för att göra en engångs justering av täckningsgraden. Efter det går man återigen över till en indexreglering. Uppräkningen bygger på entreprenadindex som ska avspegla kostnadsförändringarna rättvisande på kort sikt. I samband med de senaste årens globala förändringar som påverkat kostnadsökningarna finns också behovet att göra en ordentlig översyn då dessa förändringar inte kan täckas av indexuppräknings.

Anläggningstaxans täckningsgrad var 80% för 2025. Anläggningsavgiften föreslås höjas till 100% täckningsgrad. För att bibehålla en rättvis och skälig kostnadsfördelning mellan de olika avgiftsparametrarna och uppnå 100 %

täckningsgrad behöver alla taxeparametrar i anläggningstaxan justeras olika mycket. Detta innebär för en villa en höjning i anläggningsavgift från 177 433 kr år 2025 till 227 350 kr år 2026. För en villa motsvarar höjningen 28%. För ett lägenhetshus med 15 lägenheter innebär höjningen en ökning från 724 413 kr år 2025 till 834 250 kr 2026 vilket motsvarar en 15% höjning.

I figuren nedan framgår hur föreslagen justering påverkar anläggningsavgiften för en normal villa (typhus A) och ett normalt lägenhetshus (typhus B) i jämförelse med jämförelsekommunerna.

Kommande anpassningar i VA-taxans struktur

För nästkommande år, dvs taxor för 2027, planeras hela VA-taxans konstruktion att justeras i en anpassning till Svenskt Vattens nu gällande basförslag till taxa. Om taxan inte planeras att uppdateras till den nuvarande gällande konstruktionen riskeras på lång sikt en svårighet att upprätthålla en juridisk hållbar hantering av kundärenden. Det innebär att de beslut som tas för VA-taxa under 2026 kommer gälla både ny taxekonstruktion och nya avgiftsnivåer för 2027.

I praktiken innebär alltså detta att anläggningstaxan först för 2028 kommer återgå till en indexuppräknings.

Anna Johansson
Verksamhetschef Vatten och Avlopp
Enköpings kommun

Jenny Hertz
Business controller
Enköpings kommun

.